

Ryssland: De ekonomiska sanktionerna och Putins ställning

Den första av de följande två artiklarna handlar om att de ekonomiska sanktionerna ännu inte har fått de svåra konsekvenser för Rysslands ekonomi som omvärlden förväntat sig, samtidigt som de börjar få allt mer genomgripande följder för den ryska ekonomin.

Den andra artikeln handlar om de militära motgångar som Ryssland drabbats av i Ukraina och de konsekvenser som det fått i Ryssland, där Putin alltmer kläms från två håll, å ena sidan från ett relativt litet, men mycket högröstat skikt av krigiska nationalisterna, som kräver hårdare tag (bl a förklara krig och mobilisera), och å andra sidan en betydligt större ”passiv majoritet” som är emot kriget.

De senaste signalerna tyder på att Putin väljer att ta ett steg mot eskalering, genom att skyndsamt hålla folkomröstningar om anslutning till Ryssland i de delar av Ukraina som Ryssland för närvarande kontrollerar (bl a ”Folkrepubliken Donetsk” och Cherson-regionen). Därmed skulle Putin & Co, om Ukraina attackerar dessa områden, kunna säga att Ukraina angriper Ryssland och kan då både motivera strängare lagar i Ryssland och motivera en allmän mobilisering, vilket är svårt att göra om man fortsätter att hävda att Ukraina-kriget inte är ett krig, utan en ”specialoperation”. Dessa brådstörtade åtgärder tyder på panik i Moskva (orsakad av de militära bakslagen), samtidigt som sådana omröstningar – som genomförs i ockuperade områden – inte kommer att godkännas internationellt (förutom av stater som redan stödjer Ryssland).

MF 20/9 2022

Innehåll

Ryssland fattigare och mer efter sin tid	1
Putin alltmer klämd efter bakslaget i Ukraina.....	4

Ryssland fattigare och mer efter sin tid

Benjamin Bidder, Markus Becker

Der Spiegel, 16 september 2022

Sanktionerna biter säger bedömare

Rysslands ekonomi drabbas troligen inte så mycket som många hade hoppats att Västs straffåtgärder skulle göra. Men de leder till att en del sektorer hamnar rejält på efterkälken teknologiskt. Och i synnerhet har sanktionerna slagit hårt mot Vladimir Putins armé.

Rysslands president Vladimir Putin har ett nytt favorituttryck, något som han hämtat ur ryssarnas kollektiva minne av andra världskriget. Han brukar tala om Västs sanktioner som ett ”ekonomiskt blietzkrieg”.

Det är hans sätt att hantera förväntningarna. Om ryssarna tror att Kreml är i färd med att avvärja ett försök till ekonomisk likvidering kommer de att knota mindre om den reella, men inte totala, nedgången för den ryska ekonomin. Och ändå är problemen betydande. Enligt Kreml är 230 000 industrijobb äventyrade. Skatteintäkterna befinner sig i fritt fall: det ryska

budgetöverskottet, som fortfarande var imponerande i början av året, minskade till nästan ingenting under sommaren.

Kommer sanktionerna ändå att pressa ner de ryska härskarna i mattan, trots de enorma profiler man gör på försäljning av olja och gas? Bedömningarna av den ryska ekonomin har på sistone varit oerhört motstridiga. Rysslands regering förutspår att ekonomin kommer att krympa med bara 4,2 procent i år, jämfört med spådomar om 7,8 procent i våras. Internationella valutafonden (IMF) har också reviderat sina perspektiv för Ryssland, från -8 procent i april till -6 procent. Data från ”Macromonitor” vid ekonomiska högskolan i Moskva anger att den ryska ekonomin stabiliserats sedan i våras.

Tysklands regering sade däremot i mitten av augusti att man tror på en kraftigare tillbakagång. Den förutspår en minskning av Rysslands BNP på mellan 6 och 15 procent. För att ge ett perspektiv på detta kan nämnas att Rysslands ekonomi aldrig minskat med 15 procent under ett enda år sedan början av 1990-talet, då den sovjetiska planekonomin kollapsade. Men vilken prognos är mest sannolik?

Vad vi vet är följande: De sanktioner Väst införde i våras har verkat i två riktningar. Det ena är att de slår direkt: vissa varor går det inte längre att handla med och transaktionerna med vissa banker, bolag och enskilda är inte längre möjliga. Förutom detta finns också en psykologisk effekt: sanktionerna ledde inledningsvis till panik och kaos i Ryssland och bland landets handelspartners, eftersom det inte gick att med säkerhet bedöma konsekvenserna. Enligt EU:s bedömning drabbas kring 28 procent av europeisk export till Ryssland av sanktionerna, men i själva verket har rysk import från EU minskat med över 50 procent.

Men denna ”överskottseffekt” minskar med tiden. Många företag har nu en klarare uppfattning om vad de fortfarande har rätt att göra. Den initiala moraliska upprördheten i Väst över företag som fortsatte att göra affärer med Ryssland har lagt sig. Och vårens panik har efterträtts av nya rutiner. Faktum är att tysk export till Ryssland ökat något de senaste veckorna.

Kommer sanktionerna att fungera på sikt?

En del av de västliga åtgärderna siktar på att avskära Ryssland från teknologi på längre sikt. Rysk biltillverkning har drabbats särskilt hårt och många västliga biltillverkare har lämnat landet. Löpande bandet vid Lada, Rysslands mest kända bilföretag, stod stilla i många veckor.

Men sedan har Lada återupptagit produktionen. Fast det innebär inte nödvändigtvis att sanktionerna håller på att förlora i kraft. Köpare av nya fordon får ibland nöja sig med en avsevärt lägre teknologisk nivå. Exempelvis kommer många fordon att lämna fabrikerna utan ABS, system för att hindra hjulen från att låsa sig, under överskådlig framtid. Företaget har inte lyckats hitta alternativa leverantörer av cirka 1 500 av sammanlagt 4 500 komponenter. Samtidigt blir nya bilar dyrare. I våras kostade Ladas Vestamodell kring 1 miljon rubel, men nu kan priset ligga på så mycket som 3 miljoner rubel (50 000 euro). ”Ryssland håller på att bli fattigare och mer efter sin tid”, säger Janis Kluge, expert på rysk ekonomi vid Tyska institutet för internationella säkerhetsfrågor (SWP) i Berlin.

I stort har importen av teknologi sjunkit avsevärt, enligt en bedömning av Finlands centralbank. Den har minskat med 41 procent för maskiner, 61 procent för elektronisk utrustning och 30 procent för optisk och medicinsk utrustning. Än så länge har inte de ryska tillverkarna klarat av att plugga igen hålen. En analys från ekonomiministeriet i Moskva har angett att Ryssland hamnat på efterkälken 10-15 år vad gäller mikroelektronik. I analysen sägs också att inhemska produktion försvaras av höga kostnader och ”en akut brist på kvalificerad arbetskraft”.

Men rent allmänt verkar läget just nu mindre dramatiskt än man trott. Experter som den Moskva-baserade ekonomen Nikolaj Kulbaka eller ekonomiprofessorn Andrej Jakovlev, som nu finns vid Harvard, trodde att sanktionerna skulle få verklig effekt först under hösten, när lagren av viktiga komponenter sakta skulle börja ta slut. Nu medger Kulbaka att han kan ha "misstagit sig något" och underskattat den ryska ekonomins "marknadsekonomiska karaktär" och förmåga att anpassa sig. Många leveranskedjor har förvisso brutits. Men ryska fabriksdirektörer har lyckats skaffa sig ersättning på världsmarknaden. "Det finns en armé av smarta personer som arbetar med att stabilisera situationen – och det går fortfarande inte att säga något om hur framgångsrika de kommer att vara", säger Janis Kluge vid SWP-institutet i Berlin.

Hur svårt har militären drabbats?

Det verkliga syftet med sanktionerna var hur som helst inte att slå sönder den ryska ekonomin eller ens att få till stånd en regimförändring", säger James O'Brien, samordnare av sanktionerna vid USA:s utrikesdepartement. "Vi vill kort och gott begränsa deras resurser till krigföring och jag tror att det är där vi kan se att det lyckats."

Ryssland bedriver en gammaldags form av krigföring av det slag som förekom på 1970-talet, säger O'Brien. "Man har inte lyckats skaffa sig herravälde i luften. Man har inte effektiva drönare, verkar inte ha tillgång till artificiell intelligens och utrustning för målsökning." I stället har Putins armé "stor tillgång på haubitsers".

Här finns en koppling till sanktionerna. När det handlar om högteknologi och teknologi med dubbla användningsområden "har Ryssland mycket svårt att skaffa sig tillräckligt till priser som går att förutse och via kanaler som går att lita på", säger O'Brien. Moskva tvingas nu ersätta militär utrustning med sämre delar på elektronikmarknaden. "Då är vi inne på verklig DIY, Do it Yourself. Men inte det sätt man hanterar en väpnad konflikt på idag", säger diplomaten med ett sarkastiskt skratt.

Både Nato och den brittiska regeringen har rapporterat att Ryssland alltmer får vända sig till iranska stridsdrönare. "Ryssland letar med största säkerhet vapen från andra stater som är hårt drabbade av sanktioner som Iran och Nordkorea när de egna lagren krymper", twittrade det brittiska försvarsministeriet den 14 september. Moskva hade då precis skaffat sig ammunition för artilleriet från Nordkorea – än en gång knappast några precisionsleveranser.

Håller Ryssland på att hitta alternativa utvägar?

Rysslands förhoppningar har inte kunnat uppfyllas om att skaffa sig alternativ på den civila marknaden i Asien. I motsats till tidigare har Taiwan, Japan och Sydkorea samtliga stött sanktionerna mot Ryssland. Till och med Kina exporterar mindre till Ryssland än före kriget, precis som Indien, Brasilien och Vietnam. Även det framgår av data från Finlands centralbank. Officiell information om handelsstatistik är numera hemligstämplad i Moskva.

Kreml förlitar sig på "parallell import", import via tredje land utan medgivande av den ursprungliga säljaren. Men den sortens gråzons-import "lämpar sig vanligen inte för serieproduktion i stor skala", säger Moskva-ekonomen Kulbaka. Leverantörer utsätter sig också för risken att själva bli måltavlor för "sekundära sanktioner" från Västs sida, säger han, och har därmed inget större intresse av mer omfattande leveranser eller långvariga kontrakt. Följden har blivit att det kinesiska kreditkortsföretaget UnionPay i det närmaste avbrutit all sin verksamhet i Ryssland.

Vilken roll spelar den starka rubeln?

Den ryska valutan sjönk inledningsvis drastiskt i slutet av februari. Centralbankens ingripande ledde till att den stabiliserades – och den sista tiden har den till och med varit starkare än före krisen. Kursen på rubel är viktigt för att hålla den egna befolkningen lugn, man har sedan det

kaos som rådde på 1990-talet vant sig vid att regelbundet följa de många valutaförändringarna. Många ryssar betraktar, felaktigt, en stark rubel som bevis på att sanktionerna inte kan skada landet.

Ändå ”dämpar den effekten av sanktionerna”, säger Janis Kluge på SWP-institutet i Berlin. En stark rubel ”gör importen billigare av varor som många företag nu har svårt att få tag på”. Med andra ord: om ryssarna fortfarande fick betala 120 rubel för en dollar, som fallet var i mars, och inte de 60 rubel som gäller idag skulle det vara svårare för dem att hitta leverantörer i Asien.

Utan den starka rubeln skulle inflationen sannolikt ha varit högre. I juli sjönk inflationen i Ryssland till 15 procent.

Och nu?

Ekonomiskt pågår ett utnötningskrig mellan Väst och Ryssland. Målet av hindra Moskva från att importera teknologi har i stort uppnåtts. Å andra sidan flödar den ryska regeringens intäkter in tack vare de höga energipriserna. Det pristak på olja som G7-länderna kommit överens om syftar till att förändra det. Om G7 lyckas driva ner priset på rysk olja till 60 dollar skulle skatteintäkterna sjunka med 33 procent, säger analytikerna på Capital Economics, vilket skulle leda till att BNP-underskottet skulle öka med 2 procent.

Men det skulle inte med nödvändighet betyda att ekonomin kraschade. Ju mer trycket ökar på Kreml, desto mer ökar dock sannolikheten av att Putin inte längre kan hitta andra lösningar och kontrollera utvecklingen. Än så länge har den ryska regeringen klarat av att stabilisera stora delar av ekonomin med statliga pengar, säger Janis Kluge. På Lada har jobb och löner tryggats tills vidare. Kluge säger att det fortfarande är svårt att säga något exakt om hur illa ställt det är med ekonomin. Kluge säger till och med att det inte är uteslutet att den ryska ekonomin kan växa igen redan 2023. Och att det är absolut ”tänkbart att saker och ting utvecklas annorlunda än vi trott hittills”.

Inom Nato hoppas man i varje fall att Rysslands förmåga att bedriva aggressionskrig ska drabbas på lång sikt. En högt uppsatt företrädare för Nato säger att sanktionerna har stor verkan. ”Sanktionerna biter redan och jag anser det allt klarare att det kommer att bli en snöbollseffekt på sikt beträffande Rysslands förmåga att återskapa sin ställning när kriget är över”, säger han.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips – sanktionerna och deras konsekvenser:

Artikeln ”Håller Ryssland på att vinna sanktionskriget?” i [Internationell press om Ukraina-kriget i mitten av maj 2022](#)

[Internationell press om Ukraina-kriget i början av juni 2022](#) (artikelsamling)

Nicolas Ruisseau: [Ryssland under sanktionerna: ”Det blir svårare och svårare”](#) (augusti 2022)

Benjamin Bidder, Markus Becker: [Ekonomiska aspekter av kriget i Ukraina](#) (artikelsamling)

[Ryssland fattigare och mer efter sin tid. Sanktionerna biter säger bedömare](#) (september 2022)

[”Ryska statsbudgeten får smaka yxan när oljepriset sviker”](#) (*Aftonbladet* 17 september 2022)

Putin alltmer klämd efter bakslaget i Ukraina

Estelle Levresse

Mediapart, 19 september 2022

Inför bakslaget för de ryska styrkorna i Ukraina börjar Kremls strategi ifrågasättas av anhängarna till kriget, medan en passiv befolkningsmajoritet inte vill höra talas om någon allmän mobilisering.

MOSKVA. Den ukrainska motoffensiven i Charkivregionen har lett till våldsamma reaktioner på *Telegram*, där man häver ur sig sitt hat mot Ukraina och grym kritik mot armén. Samtidigt som Kyiv fortsätter att konsolidera sina ställningar i landets östra delar kräver ultrapatrioterna en mer aggressiv strategi och allmän mobilisering.

”Vi måste krossa och förgöra Ukraina [...] även om vi måste förstöra alla de fabriker vi byggt upp och förgifta hela den svarta jorden, även om vi måste skära av senorna på vår ekonomi och förlora många av våra bästa unga män”, skriver den nationalistiske kommentatorn Jegor Cholmogorov i ett inlägg publicerat den 17 september och tillfogar att ett världskrig med kärnvapen är ”bättre än en ukrainsk seger”.

Även den tjetjenske ledaren Ramzan Kadyrov har kritiserat den militära strategin. ”Om inga förändringar av specialoperationen görs idag eller i morgon kommer jag att vara tvungen att kontakta ledningen för försvarsministeriet och tala om för dem hur det verkligen ser ut på plats”, sade han i ett radiobudskap publicerat på *Telegram*. Kadyrov är sedan länge en av Vladimir Putins närmaste bundsförvanter och har också tillkännagett att han kommer att skicka tillbaka sina elitstyrkor till fronten.

Den sortens kritik skulle kunna bli ”en av de svåraste politiska utmaningarna för Kreml sedan man krossade den liberala oppositionen”, säger forskaren Tatjana Stanovaja i en analys för *Carnegie Foundation*. ”Putin betraktar inte de krigsvänliga aktivisterna som ideologiska motståndare i tjänst åt fientliga intressen utomlands. Han ser deras protester som legitima och patriotiska, vilket minskar utrymmet för *siloviki* [Putins förtrogna inom säkerhetstjänsten] att gå in och slå ner missnöjet.”

Passiv majoritet

Vid sidan av dessa utfall är en icke försumbar andel av befolkningen – mellan 20 och 25 procent – kategoriska motståndare till kriget. Några försöker modigt att göra sig hörda i en situation av hård repression. En stor grupp lokalt valda undertecknade nyligen en petition med krav på Vladimir Putins avgång och betecknade hans agerande som ”skadligt för Rysslands framtid och dess medborgare”. I söndags kom en annan uppmärksammas reaktion. Den oerhört populära 73-åriga sångerskan Alla Pugatjeva fördömde kriget och talade om soldater som dött ”på grund av påhittade orsaker och som gjort vårt land till en paria och försvårat tillvaron för våra medborgare”.

Statsvetaren och sociologen Greg Judin har noterat en skillnad mellan dem som är för kriget och den passiva majoriteten. ”De radikala retar sig på de passiva, som fortsätter att leva som normalt samtidigt som soldater dör för att landet ska överleva Natos angrepp. De passiva retar sig på de radikala som försöker politisera deras tillvaro, till exempel genom att införa krigspropaganda i skolorna”, säger denne expert på rysk allmän opinion. Sedan den 1 september har en ny kurs i veckan med patriotism införts i alla klasser, vilket lett till irritation bland många föräldrar och lärare.

”Läget just nu innebär att Putin hamnat i en bekymmersam position, för han är på samma gång beroende av de radikalas engagemang och majoritetens passivitet, vilket tvingar honom till två mot varandra stridande sätt att förhålla sig: det ena om ett krig på liv och död och det andra att allt fungerar som vanligt”, säger Greg Judin.

Rekrytering i fångelserna

Parallellt har staten svårt att mobilisera nya stridande. Hittills har strategin handlat om att rekrytera bland de sämst ställda befolkningsskikten, framför allt i de fattigaste regionerna i landet där man förespeglat rekryterna höga löner.

”Den resursen är ännu inte uttömd – det finns kanske en reservoar på två miljoner man”, tror Greg Judin. ”Men det är långt ifrån de bästa soldaterna och bakslagen vid fronten minskar deras motivation att enrollera sig. De vill vara med om ett framgångsrikt krig, ärofyllt och lönsamt, inte ställas mot en besvärlig motståndare och riskera att förlora.”

Samma logik finns i rekryteringen av straffångar i utbyte mot förkortad strafftid. Förra veckan visades bilder från ett fängelse på hur affärsmannen Jevgenij Prigojin, sedan flera år ansedd för att vara ledare för Wagner, gruppen av legosoldater, nu värvar soldater i fängelserna. ”Ni har fem minuter på er att bestämma er”, säger han till fångar samlade på fängelsegården efter att han lovat dem frigivning mot sex månader vid fronten.

Mitt i denna turbulens upprepade Vladimir Putin i fredags att den ryska strategin inte förändrats och att man fortsatte att erövra territorium. Bedömare fruktar emellertid att Ryssland ska svara med en blodig upptrappning på den ukrainska framryckningen. I söndags sade det brittiska försvarsministeriet att Ryssland nu ökar attackerna på civil infrastruktur. USA:s president Joe Biden har än en gång varnat den ryske presidenten för att använda kemiska vapen eller kärnvapen i Ukraina.

”För Putin är detta krig på liv och död, han har inte råd att förlora. Om han börjar göra det är en upptrappning att vänta och då måste man vara redo till ett kraftfullt svar”, säger Greg Judin.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Boris Kagarlitskij: [”Folk kommer inte att kämpa för den här regimen”](#) och [Putins krig går sämre än det verkar](#) (förf. är rysk socialist)

[Rysk soldat som deltagit i invasionen av Ukraina: Jag ser inget som rättfärdigar detta krig](#)